

Afganisztán közelmúltjának eseményei (háborúk és polgárháborúk) nem könnyítették meg a világ legszegényebb országának állatkertjében tengődő állatok sorsát. A csodával határos, hogy 2002-re maradt még élő állat a Kabuli Állatkertben. Kabul tálib megszállása után az amúgy is nehéz körülmények között működő afgán állatkert költségvetést és az ápolók számát a töredékére csökkentették (hónapokig nem is kaptak fizetést a kert munkatársai). 1992-től sem villany, sem víz nem volt a kertben, az állatok egészségügyi ellátására pedig egyáltalán nem került sor. 2002-ben a WSPA (Állatvédelmi Világszövetség) küldöttséget indított Kabulba, hogy felmérje a helyzetet. A John Walsh vezette csoport kifizette az elmaradt béreket, stabilizálta az állatok állapotát, és gondoskodott megfelelő ellátásukról. Jelenleg a kabuli kertben hat oroszlápár, hat medve, két farkas, két róka és hat nyúl található. Nem ismert pontosan, hány állat esett áldozatul a háborúnak a WSPA látogatása előtt, ám az biztos, hogy sokat az éhezõ helybéliek öltek le.

Amit a tálib uralom alatt működő kert helyzetéről tudni lehet, azt 1998-ban egy amerikai újságíró tapasztalta, s egészen kétségbeesett volt. Az újságíró úgy találta, hogy a frontról eltávoztatott tálib katonák kedvenc szórakozása az állatkertlátogatás lett, de nem állatszeretettel vonzotta őket oda, hanem éppen ellenkezőleg: folyamatosan terrorizálták az amúgy is nyomorgó állatokat. Volt olyan eset, amikor a felingerelt szarvas megdőfte agancsával támadóját, mire az géppisztolyával leadott egy sorozatot a szerencsétlen állatra. Az állatkert elefántja tűz-

halált halt, amikor egy lövedék lángra lobbantotta alatta az almot, az egyik medve lábát pedig lövedék találta el. A korábbi éveket túlélő állatok jó része megfagyott a $-19\text{ }^{\circ}\text{C}$ -os téli hidegben.

A kabuli állatkerttől 20 km-re húzódott a polgárháború frontvonala, így az afgán állatkert a horror kertjévé vált. A kert egy idősebb munkatársát, aki az éj leple alatt járt be megetetni az éhezõ állatokat, viskójában ismeretlen tettesek megtámadták és megölték. Akbar halálával az állatok sorsa, ha lehet, még rosszabbra fordult, mivel a gondozók nagy része már korábban elhagyta a kertet.

Még 1993-ban történt, hogy az egyik hím oroszlánt, Marjant egy feldühödött katonára kézigránáttal sebesítette meg, miután a ketrecen átmászó társát az oroszlán nyakon, illetve arcon harapta, és az sérüléseibe belehalt. A gránát felrobbanva súlyosan roncsolta a hím oroszlán pofáját, sőt fél szemére meg is vakította. Az addig életerős állat szaglása, hallása is sérült, s fogai nagy részének elvesztése miatt fizikumja egyre romlott.

Az amerikai bombázások és harci cselekmények következtében 2001 novemberében a tálib katonák elhagyták Kabul térségét. Ettől kezdve az állatkert hatalmas kampányba kezdett az állatok megmentése és a kert újjáépítése érdekében, s a kampány „reklámra” Marjan lett. Az akció sikeres volt: amellet, hogy Marjan hirtelen a világ legismertebb oroszlánjává vált, az eredetileg tervezett 400 000 dollár többszörösét gyűjtötte össze adományként a Kabuli Zoo. Ám Marjan, a Kabuli Állatkert félszemű, fogatlan oroszlánja sorsán mindez már nem változtatott:

2002. január végén kimúlt. Nagy ceremóniával, a világsajtó élénk érdeklődése mellett helyezték örök nyugalomra az állatkertben, tiszteletére katonai sorfal adott sortűzet, anyák emelgették pityeregve az állatot borító kék leplet, gyermekek siratták, és külföldi küldöttek kondoleáltak „ravatalánál”.

A többi állatkerti állat sorsa azonban egyelőre nem vett ilyen látványos fordulatot. A helyzet megoldására a WSPA az állatkerti szövetségekkel (AZA, EAZA) közösen kidolgozta a Kabuli Állatkert rekonstrukciós és hosszútávú fejlesztési tervét, amelynek első lépései az alapvető állattartási és látogatási kultúra kialakítását célozzák: fészkeket, alvóhelyeket létesítenek a megmaradt állatoknak, minőségi takarmányozást vezetnek be, figyelemfelhívó táblákat helyeznek ki a ketrecekhez az állatok bántalmazásának megszüntetésére, megoldják az állatok kielégítő egészségügyi ellátását, szorgalmazzák a honos veszélyeztetett fajok tartását, egyenruhát biztosítanak a gondozóknak, állattartási útmutatót készítenek, oktatási programokat indítanak, valamint felhívják a figyelmet arra, hogy ezekben az időkben a kert ne szerezzen be új állatokat, s az első új lakók fogadása csak akkor kerüljön sor, ha a megfelelő körülmények biztosítottak lesznek számukra. Történt ugyanis, hogy egy kínai állatkert rosszul értelmezett szolidaritásból egy másik hím oroszlánt (86 oroszlánjuk egyikét) ajánlott fel az energiától, folyó víztől, fűtéstől és élelemtől megfosztott kabuli kertnek, ezzel akarván kifejezni mély együttérzését az afgán kollégáknak...

Szabon Márta

BÚCSÚ DR. KESZTHELYI TIBORTÓL

Fájdalommal tudatjuk lapunk olvasóival, hogy váratlanul elhunyt dr. Keszthelyi Tibor, a Szent István Egyetem Alkalmazott Etológia Tanszékének alapítója és megbízott tanácskezelő tanára, a Magyar Állatvédő és Természetbarát Szövetség egykori elnöke. Elveszett az álom, melyet ő dédelgetett, hizlalt, ő tartott kezében, s a kéz elmúlásával mindez a múlt emlékkockái közé süllyed. Kárpát-medencei nemzeti parkot akart, és ennek apró modelljét megteremtette magának Jákotpusztán a boldogan szaladgáló malacokkal, békésen legelő, tájthonos állataival, kedvenc csacsijaival, amelyeket gyerekes szeretettel gyűjtögetett évek óta. Mindig sokan voltak körülötte: újságírók, rádiósok, képzőművészek, állatvédők, diákok és gyerekek, akiket a szülők időről időre rábízta, hogy ember lehessen belőlük. És most, amikor az egyetemen, éppen órára menet összeesett a folyosón, egyedül volt. Senki nem látta, hogy elesett; a tanítványai találtak rá percek múlva. Talán így kellett lennie. Jákotpuszta, a béke szigete, a lankás dombok, az égő házból kimentett nagymama-festmény, a kis ösvény végén várakozó forrás, a széles, vaskos-sima fahinta és a lepénysütő nénikék – mindez az „utolsó magyar nábobbal” együtt beleszorult egy képzeletbeli regény lapjaiba. Most bezárult a könyv, és nem tudom, lesz-e, aki a folytatását megírja.

